

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

שם השיעור (שיעור מס') - "ואומר לך בדמך חיי" - מבט נוסף על משמעותו של פסח מצרים (שיעור 15)
שם המרצה (כתובת דוא"ל) - הרב ד"ר חיים בורגנסקי (rav.hoshaya@gmail.com)

1. מכילתא דרבי ישמעאל בא - מסכתא דפסחא פרשה ה

והיה לכם למשמרת וגו' מפני מה הקדים הכתוב לקיחתו של פסח לשחיטתו ארבעה ימים היה רבי מתיא בן חרש אומר הרי הוא אומר ואעבור עליך ואראך והנה עתך עת דודים (יחזקאל טז ח). הגיע שבועתו שנשבע הקדוש ברוך הוא לאברהם שיגאל את בניו ולא היה בידם מצות שיתעסקו בהם כדי שיגאלו שנאמר שדים נכוננו ושערך צמח ואת ערום ועריה וגו' (שם /יחזקאל טז/ ז) ערום מכל מצות נתן להם הקדוש ברוך הוא שתי מצות דם פסח ודם מילה שיתעסקו בהם כדי שיגאלו שנאמר ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמך וגומר (שם /יחזקאל טז/ ו) ואומר גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור אין מים בו (זכריה ט יא) לכך הקדים הכתוב לקיחתו של פסח לשחיטתו ד' ימים שאין נוטלין שכר אלא על ידי מעשה.

2.

	ר' מתיא בן חרש	יחזקאל טז	
הגיע זמן הגאולה על פי השבועה שנשבע הקב"ה לאברהם	(ח) וְאָעֲבַר עָלֶיךָ וְאָרְאָךָ וְהִנֵּה עֵתְךָ עַת דְּדִים	(ו) וְאָעֲבַר עָלֶיךָ וְאָרְאָךָ מִתְבּוֹסֶסֶת בְּדַמֶּיךָ וְאָמַר לְךָ בְּדַמֶּיךָ חַיִּי וְאָמַר לְךָ בְּדַמֶּיךָ חַיִּי:	ברכה לתינוקת שתזכה לחיות למרות היותה מלוכלכת בדם הלידה
בנ"י היו ערומים מן המצוות ולכן הגאולה לא יכולה להתממש	(ז) שְׂדִים נִכְנוּ וּשְׁעָרָךְ צִמַּח וְאֶתְּ עֵרָם וְעָרְיָה:	(ז) רְבֵבָה כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה נִתְתִּיךָ וְתַרְבִּי וְתַגְדְּלִי וְתַבְאִי בְעַדֵי עַדִּים שְׂדִים נִכְנוּ וּשְׁעָרָךְ צִמַּח וְאֶתְּ עֵרָם וְעָרְיָה:	התינוקת גדלה בשדה והגיעה לגיל הבגרות, ועדיין אינה חלק מעולמם של בני אדם.
הקב"ה נתן להם את מצוות המילה ומצוות הפסח, ובזכות הדם של מצוות אלה הם נגאלו.	(ו) וְאָעֲבַר עָלֶיךָ וְאָרְאָךָ מִתְבּוֹסֶסֶת בְּדַמֶּיךָ וְאָמַר לְךָ בְּדַמֶּיךָ חַיִּי וְאָמַר לְךָ בְּדַמֶּיךָ חַיִּי:	(ח) וְאָעֲבַר עָלֶיךָ וְאָרְאָךָ וְהִנֵּה עֵתְךָ עַת דְּדִים וְאָפְרָשׁ כְּנָפֵי עָלֶיךָ וְאָכְסָה עָרוֹתֶךָ וְאָשְׁבַע לְךָ וְאָבֹא בְּבְרִית אִתְּךָ נָאִם א-דְנִי א-לֵהִים וְתַהֲיִי לִי:	המברך עובר ומוצא שהגיעה לגיל הבגרות. הוא פורש כנפיו עליה ובא איתה בברית הנישואין

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

3. תלמוד בבלי מסכת יומא דף פו עמוד א

שאל רבי מתיא בן חרש את רבי אלעזר בן עזריה ברומי: שמעת ארבעה חלוקי כפרה שהיה רבי ישמעאל דורש? אמר: שלשה הן, ותשובה עם כל אחד ואחד. עבר על עשה ושב - אינו זז משם עד שמוחלין לו, שנאמר שובו בנים שובבים. עבר על לא תעשה ועשה תשובה - תשובה תולה, ויום הכפורים מכפר שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם. עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה - תשובה ויום הכפורים תולין, ויסורין ממרקין, שנאמר ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם, אבל מי שיש חילול השם בידו - אין לו כח בתשובה לתלות, ולא ביום הכפורים לכפר, ולא ביסורין למרק. אלא כולן תולין, ומיתה ממרקת, שנאמר ונגלה באזני ה' צבאות אם יכפר העון הזה לכם עד תמתון.

4.

ה' מצווה למשה ולאחריו את מצוות הפסח במצרים	שמות יב, א-יד
ה' מצווה למשה ולאחריו את מצוות חג המצות. במסגרתה הוא אומר שביום הזה עתידים לצאת ממצרים.	שמות יב, טו-כ
משה מצווה את בני ישראל לעשות הפסח	שמות יב, כא-כח
מכת בכורות, הגרוש ויציאת מצרים.	שמות יב, כט-מב
משה מצווה לבני ישראל את מצוות חג המצות אחרי היציאה ממצרים.	שמות יג, ג-י

5. רש"י שמות פרשת בא פרק יב פסוק יא : מתניכם חגרים - מזומנים לדרך:

6. חזקוני שמות פרשת בא פרק יב פסוק יא

(יא) וככה תאכלו אתו וגו' כלומר דרך חול ובזיון אבל לא כשאר קדשים שאוכלים אותן דרך כבוד.

7. השליחות הראשונה - שמות פרק ג

(טז) לך ואספת את זקני ישראל ואמרת אליהם ה' אלהי אבותיכם נראה אלי אלהי אברהם ויצחק ויעקב לאמר פקד פקדתי אתכם ואת העשוי לכם במצרים:

(יז) ואמר אעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ הפנעני והחתי והאמרי והפרזי והחוי והיבויסי אל ארץ זבת חלב ודבש:
 (יח) ושמעו לקולך ובאת אתה וזקני ישראל אל מלך מצרים ואמרתם אליו ה' אלהי העבריים נקרה עלינו ועתה נלכה נא דרך שלשת ימים במדבר ונזבחה לה' אלהינו:

שמות פרק ד

(כט) וילך משה ואהרן ויאספו את כל זקני בני ישראל: (ל) וידבר אהרן את כל הדברים אשר דבר ה' אל משה ויעש האתת לעיני העם: (לא) ויאמן העם וישמעו כי פקד ה' את בני ישראל וכי ראה את ענינם ויקדו וישתחוו:

8. שמות פרק ו

(ב) וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה': ...

(ו) לכן אמר לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והצילתי אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדלים:

(ז) ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וידעתם כי אני ה' אלהיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים:

(ח) והבאתי אתכם אל ארץ אשר נשאתי את ידי לתת אתה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אתה לכם מורשה אני ה':

(ט) וידבר משה כן אל בני ישראל ולא שמעו אל משה מקצר רוח ומעבדה קשה:

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט